

משרד החינוך
המינהל למדע וטכנולוגיה

תכנית לימודים במקצוע
מבוא למנהל ולכלכלה

(מנהל וכלכלה ב)

מהדורה מעודכנת לשנה"ל תשע"ד	רמת לימודים 2 יח"ל	סמל המקצוע 17.00
--------------------------------	-----------------------	---------------------

ועדת היגוי

- פרופ' במברגר פיטר - פרופ' בהתנהגות ארגונית ומשאבי אנוש, בית ספר למנהל עסקים – אוניברסיטת תל-אביב	- פרופ' במברגר פיטר
- ד"ר מגדה גרוס - מרכזת הועדה. ממונה מגמות (ניהול מערכות חברה ותעשייה) ומפמ"ר מגמות ניהול עסקי והנדסת תעשייה וניהול, משרד החינוך, מנהל מדע וטכנולוגיה	- ד"ר מגדה גרוס
- פרופ' (אמריטוס) משולם אילן - בית ספר לניהול חיפה, פרופ' לניהול אסטרטגי של המשאב האנושי	- פרופ' (אמריטוס) משולם אילן
- ד"ר שושנה שור - מרצה בפקולטה מדעי החברה – משאבי אנוש, המכללה האקדמית אשקלון	- ד"ר שושנה שור
- ברכה ברבר - מפקחת במגמת ניהול עסקי, משרד החינוך	- ברכה ברבר
- נואה נורית - מדריכה ומורה בבית ספר תיכון, במגמת ניהול עסקי	- נואה נורית
- ערבה אסתר - מרכזת פדגוגית ומורה מובילה בבית ספר תיכון .	- ערבה אסתר
- פורת בתיה - מדריכה ומרכזת מגמה בבית ספר תיכון במגמת ניהול עסקי.	- פורת בתיה

תוכן העניינים

עמוד

4	התפיסה הרעיונית של התכנית
6	מטרות התוכנית
10	דרכי הוראה / למידה מומלצת
11	נושאי הלימוד
12	פירוט נושאי לימוד - תורת הארגון
17	פירוט נושאי הלימוד – מבוא לכלכלה
26	מונחים מרכזיים – תורת הארגון
31	מונחים מרכזיים – מבוא לכלכלה
38	ביבליוגרפיה מומלצת – תורת הארגון
39	ביבליוגרפיה מומלצת – מבוא לכלכלה

התפיסה הרעיונית של התכנית

חלק א - תורת הארגון

אחד המאפיינים הבולטים בחברה המודרנית הינו מספרם הרב של הארגונים הפועלים בה.

ארגונים לסוגיהם השונים, מרכזים את מרב הפעילויות הכלכליות, החברתיות, הפוליטיות והתרבותיות במשק ובחברה.

הכרת הארגונים, מאפייניהם, המבנים ודרכי פעולתם, תקנה ללומד כלים להבנה והערכה של תופעות בכלכלה, בחברה, במדיניות הפנים והחוץ.

ניתוח ארגון דורש ידע רב תחומי הניזון ממדעי הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה, הכלכלה, האנתרופולוגיה, מדעי המדינה ועוד.

לימודי תורת הארגון, בונים אצל הלומד ידע רחב להבנת הארגון, מאפייניו, דרכי פעולתו בסביבה בה הוא פועל, יחסי הגומלין בינו והסביבה, וכן תרומת הארגון על כל המערכת הכלכלית בארץ ובחול.

תכני הלימוד של תורת הארגון מהווים חלק חיוני להבנת מקצוע תורת הניהול מחד ומאידך משלימים את עולם התוכן של תחום מנהל וכלכלה.

חלק ב – מבוא לכלכלה

בחברה הישראלית והכלל עולמית חלו שינויים רבים בתחומי הידע, התרבות, החברה והכלכלה. ריבוי אפשרויות הידע, שינוי בתפיסות לגבי חשיבה, למידה, דמות החברה והמהפכה הטכנולוגית, מחזקים את הצורך בעדכון תכונות הלימודים במקצוע כלכלה תוך התייחסות לעקרונות הבאים:

א. הדעת – מתקיימים קשרי הגומלין בין תחומי הדעת. ולכן יש צורך באינטגרטיביות גם בארגון הלימודים וזאת על ידי שילוב בין תחומי הדעת לשם התאמתם למציאות זו.

ב. דמות האדם - על פי הפרדיגמה הקונסטרוקטיביסטית לפרט יש תפקיד מרכזי בהבניית הדעת הנעשית בתהליך אישי, אקטיבי, תוך פעילות גומלין עם הסביבה המספקת לו משאבים ללמידה, לטיפול מיומנויות ולהתנסויות.

ג. דמות החברה על ערכיה ושאיפות ודפוסי תפקודה הכלכליים, החברתיים והתרבותיים - לערכים יש מקום חשוב יותר מתמיד בעולם שבו מתרבים קונפליקטים חברתיים, תרבותיים ולאומיים במקביל להתפתחות הטכנולוגית המואצת, שהביאה לחשיפת החברות השונות לשוני מבחינות חברתיות תרבותיות כלכליות ולדמיון בהיבטים אנושיים בסיסיים משותפים.

ד. בתחום החשיבה על החשיבה ועל תהליכי למידה - התחזקה התפיסה שהקוגניציה היא תלוית הקשר ומצב ושדרכי הידיעה הם בלתי נפרדים מן העשייה והפעולה. מכאן שגם למידה היא תלוית הקשר וכדי שתהיה משמעותית עליה להיות קשורה בהתנסויות אותנטיות וממשיות מעולמו ומסביבת החיים של הלומד. כן התחזקה התפיסה שיש אינטליגנציות מרובות ושנשים נבדלים ביניהם, על פי תפיסה זאת, במידה שיש להם מאפיינים אלה או אחרים של אינטליגנציה. מכאן משתמע שגם דרכים לייצוג הידע בלמידה ובחקירה צריכות להיות שונות ומגוונות.

ה. המורים וההוראה - חלו שינויים בתפיסת מקומו ומעמדו של המורה כאיש מקצוע בתוך הפרופסיה של ההוראה בכלל ובמערכת יחסי הגומלין בינו לבין תוכנית הלימודים בפרט. דמות המורה הרצוי כיום היא של איש מקצוע אוטונומי, בעל חכמה וידיעה מן הפרקטיקה שמפעיל חשיבה רפלקטיבית, חוקרת ואינטלקטואלית בעשייה החינוכית.

תוכנית הלימודים במקצוע כלכלה מיועדת להעניק ללומד אוריינות כלכלית תוך חשיפתו ליסודות והעקרונות כלכליים, כמו כן, לאפשר לתלמידים להבין סוגיות כלכליות חברתיות, להכיר מושגי יסוד בכלכלה מתחום המיקרו והמאקרו כלכלה, להרחיב אופקים בנושאים כלכליים, להבין את הקשר בין תחומים כלכליים לבין תחומים חברתיים, להבין תופעות כלכליות מתוך המציאות הישראלית והכלל עולמית, לפתח מיומנויות של קבלת החלטות, יצירת סדר עדיפויות ובחירה בין חלופות ולהגביר מודעות והתנהגות צרכנית נבונה, להתנסות בדיון, ניתוח וגיבוש עמדות כלפי סוגיות כלכליות וחברתיות שעל סדר היום, להיחשף לתכנים על ידי למידה באמצעות סיורים לימודיים, סרטים, משחקים והדמיה.

העדכונים שהוכנסו לתוכנית הלימודים הזו נבעו מכך שבשנים האחרונות עם התפתחות מואצת של הטכנולוגיה חלו שינויים הן בכלכלת ישראל וכן בכלכלה גלובלית מחד גיסא ומאידך גיסא עלה צורך בהתאמת דרכי הוראה/למידה המתאימים לדמותו של הלומד במאה ה- 21 ולמקורות המידע הרבים והמגוונים הקיימים.

העדכונים בתוכנית הלימודים כוללים:

1. הוספת פרקים הנוגעים לשוק ההון, אי שוויון בהכנסות, גלובליזציה והשפעתה על הכלכלה.
2. העשרה תרבותית על ידי שילוב אקטואליה והפיכת התלמיד לפעיל בלמידה על ידי שימוש בדיונים כיתתיים, דוגמאות רלוונטיות, סיורים לימודיים, שימוש באינטרנט, ובקטעי עיתונות.
3. עדכון הרשימה הביבליוגרפית.

מטרות התוכנית

מטרות כלליות ואופרטיביות – חלק א (תורת הארגון)

בלימודי המקצוע התלמיד:

1. יכיר את הארגון ומטרותיו

- 1.1 יסביר מהו הארגון ומהם מאפייניו
- 1.2 יפרט את מטרות הארגון
- 1.3 יסביר את השלבים במחזור חיי הארגון

2. יכיר את הארגונים לסוגיהם

- 2.1 יסווג את הארגונים על פי מטרות
- 2.2 יסווג את הארגונים על פי תצורות
- 2.3 יסווג את הארגונים על פי תחומי פעילות
- 2.4 יסווג את הארגונים על פי טכנולוגיות ייצור
- 2.5 יסווג את הארגונים על פי מיקום גיאוגרפי.

3. ידע לזהות את הסביבות בהם פועל הארגון והבנת יחסי הגומלין בין הארגון לסביבתו

- 3.1 יתאר את מיקומו של הארגון על פי גישת המערכות
- 3.2 יזהה את הסביבות ומאפייניהם בהם פועל הארגון : סביבות חוץ וסביבות פנים ארגוניות

4. יכיר את המאפיינים של המבנה ההיררכי של הארגון

- 4.1 ימנה את המאפיינים של ההיררכיה הארגונית
- 4.2 יבדיל בין טווח שליטה ופיקוח צר לבין טווח שליטה ופיקוח רחב
- 4.3 יתאר את מאפייני המבנה ההיררכיה
- 4.4 יבחין בין יחידות הניהול לבין יחידות הפיקוח וימנה את יתרונותיהם/תרומתם לארגון

5. ירכוש כלים לזיהוי תצורות של מבנים ארגוניים

- 5.1 ישרטט את המבנה הארגוני על פי מידע נתון
- 5.2 יבדיל בין תצורות שונות של מבנים ארגוניים שונים בהתאם למאפייניהם

6. יכיר בסיסים לחלוקת עבודה בארגון

- 6.1 יבין את חשיבות חלוקת העבודה בארגון
- 6.2 יבדיל בין חלוקת עבודה על בסיס תשומות ועל בסיס תפוקות
- 6.3 יסביר חשיבות מיקור החוץ והשפעתו על הארגון.

7. ידע לזהות את המערכת הבלתי פורמאלית בארגון

- 7.1 ינתח את מאפייני המערכת הבלתי פורמאלית בארגון
- 7.2 יסביר את גישת "תורת המוסדות"

8. יכיר את התקשורת והשפעתה על הארגון

- 8.1 יזהה את תפקידי התקשורת בארגון
- 8.2 יתאר את מרכיבי תהליך התקשורת בארגון
- 8.3 ידגים את האופנים בהם עוברת התקשורת תוך הצגת יתרונות וחסרונות
- 8.4 יתאר את השיקולים בבחירת אופן התקשורת
- 8.5 יבדיל בין תקשורת חד סטרית לבין תקשורת דו-סטריית
- 8.6 יזהה את החסמים בתקשורת והדרכים להתמודד עימם
- 8.7 ישווה בין תקשורת פורמאלית לתקשורת בלתי פורמאלית בארגון
- 8.8 יסביר את ההשפעות של ההתפתחות הטכנולוגית על ערוצי התקשורת החדשים בארגון

מטרות כלליות ואופרטיביות - חלק ב (מבוא לכלכלה)

בלימודי המקצוע התלמיד:

4. **יכיר את תחומי העיסוק של מקצוע הכלכלה**
 - 1.4 יפרט את תחומי העיסוק
 - 1.5 יבחין בין תחומי העיסוק של כלכלה מיקרו לשל תחומי העיסוק כלכלה מקרו

5. **יכיר את מושגי היסוד של מקצוע הכלכלה**
 - 2.1 יסביר את תופעת המחסור – נדירות המקורות והמשאבים
 - 2.2 ינתח את עקומת התמורה כביטוי לתופעת המחסור
 - 2.3 יסביר מהי צמיחה כלכלית ונסיגה כלכלית
 - 2.4 יבחין בין הון פיסי להון אנושי
 - 2.5 יתאר את הקשר בין ניצול המשאבים לבין מצב המשק
 - 2.6 יבחין בין מוצרי השקעה למוצרי צריכה
 - 2.7 יבדיל בין גישת הכלכלה הפוזיטיבית לבין גישת הכלכלה הנורמטיבית
 - 2.8 יסביר את בעיות היסוד של המשק על קבלת החלטות כלכליות

6. **יכיר את היחידה היצרנית**
 - 3.1 יבדיל בין גורמי ייצור לבין גורמי ייצור משתנים בפירמה
 - 3.2 יסביר את התופעה של התפוקה השולית הפוחתת של גורמי הייצור
 - 3.3 יסביר את הגורמים המשפיעים על הכמות המוצעת של הייצור

4. **יכיר את היחידה הצרכנית ואת הביקוש**
 - 4.1 יפרט את שיקולי הצרכן ברכישת מוצרים
 - 4.2 יתאר את הגורמים המשפיעים על עקומת הביקוש

5. **יבין את תהליך קביעת המחירים בשוק החופשי**
 - 5.1 יתאר את מאפייני התחרות החופשית
 - 5.2 יסביר את משמעות שיווי המשקל בשוק תחרותי
 - 5.3 יזהה את הגורמים המשפיעים על מחיר שיווי המשקל
 - 5.4 יסביר את מאפייני התחרות הלא משוכללת
 - 5.5 יתאר את ההתערבות הממשלתית בשוקי המוצרים

6. **יכיר את אמצעי התשלום השונים והשינויים בכמות הכסף**

- 6.1 יפרט את תפקידי הכסף
- 6.2 יתאר את הפעולות של המערכת הבנקאית ליצירת אמצעי תשלום
- 6.3 יתאר את תפקידי הבנק המרכזי ואת המדיניות המוניתרית
- 6.4 ימנה את מטרות הבורסה, שוק ההון והרשות לניירות ערך

7. **יבין את הקשר בין תעסוקה ואבטלה לבין רמת המחירים**

- 7.1 יתאר את המצבים של אבטלה ותעסוקה
- 7.2 יסביר את הקשר בין רמת המחירים למצב אבטלה/תעסוקה במשק

8. **יכיר את התקציב כמנגנון מעורבות הממשלה במשק**

- 8.1 ימנה את דרכי הפעילות הכלכלית של הממשלה
- 8.2 יסביר כיצד התקציב משמש את הממשלה ככלי להשגת מטרות – מדיניות פיסקלית
- 8.3 יבדיל בין תקציב רגיל לתקציב פיתוח
- 8.4 יתאר את מבנה תקציב הממשלה
- 8.5 יסביר את המושג "גירעון תקציבי"
- 8.6 יגדיר את חוק התקציב

9. **ידע מהו אי שוויון כלכלי במשק**

- 9.1 ימנה את הסיבות לאי שוויון כלכלי
- 9.2 יסביר את השפעת אי השוויון על המשק

10. **יכיר את חשיבותם של סחר החוץ, שוק מט"ח ומאזן התשלומים**

- 10.1 יסביר את השפעתו של הסחר הבינלאומי על המשק הכלכלי
- 10.2 יתאר את מבנה מאזן התשלומים

11. **יכיר את השפעות הגלובליזציה על הכלכלה**

- 11.1 יסביר את השפעת הגלובליזציה על המסחר הבינלאומי
- 11.2 יסביר את השפעת הגלובליזציה על שוק העבודה
- 11.3 יסביר את השפעת הגלובליזציה על שוק ההון

דרכי הוראה/למידה מומלצות

הוראת המקצוע צריכה להיות גמישה ולעשות שימוש במגוון שיטות הוראה ועזרי הוראה. יש לשלב דרכי הוראה קונבנציונאליות וחלופות ייחודיות התורמות להגברת המוטיבציה של תהליך הלמידה, כגון:

1. מרצים אורחים מענפי המשק והכלכלה.
2. ניתוח מאמרים מן העיתונות והאינטרנט הקשורים לנושאים הנלמדים.
3. ניתוח אירועים כלכליים אקטואליים בארץ ובחו"ל ובחינת השלכותיהם על תעשיות ועסקים פרטיים.
4. דיונים כיתתיים בנושאים אקטואליים.
5. שימוש במקורות ומאגרי מידע שונים כדוגמת האינטרנט לצורך עבודות, תרגילים וניתוח אירועים.
6. צפייה מושכלת בסרטים, חדשות הכלכלה מכלל ערוצי המדיה המגוונים וביצוע ניתוחים ודיונים להעמקת ההבנה של הנושאים הכלכליים המגוונים.
7. סיורים לימודיים בבורסה לניירות ערך, בנק ישראל, בשוקים ובמרכזי מסחר ועוד.

תורת הארגון - נושאי הלימוד

תורת הארגון – חלק א

מספר שעות	מומלצות	פרק
10		1 הארגון
15		2 סיווג ארגונים
15		3 הארגון וסביבתו
15		4 המבנה ההיררכי של הארגון
10		5 תצורות למבנים ארגוניים
5		6 בסיסים לחלוקת עבודה
5		7 המערכת הבלתי פורמאלית בארגון ומאפייניה
15		8 מערכת תקשורת בארגון

מבוא לכלכלה – חלק ב

2		9 כלכלה – מהותה ותחומי עיסוקה
14		10 מושגי יסוד בכלכלה
14		11 היחידה היצרנית (פירמה) גורמי הייצור וההיצע
8		12 היחידה הצרכנית והביקוש
15		13 קביעת מחירים
6		14 התוצר הלאומי – מדידת התפוקה של המשק
12		15 אמצעי התשלום והשינויים בכמות הכסף
6		16 תעסוקה, אבטלה ורמת המחירים במשק
15		17 תקציב הממשלה ומעורבותה במשק
6		18 אי-שוויון כלכלי במשק
12		19 סחר חוץ, שוק מט"ח ומאזן התשלומים
<u>10</u>		20 הגלובליזציה

210 ש

סה"כ

חלק א' – פירוט נושאי הלימוד בתורת הארגון

שעות מומלצות

נושאי הלימוד

10

1. הארגון

- 1.1 מהות ארגון
- 1.2 מטרות הארגון
- 1.3 מאפייני הארגון
 - 1.3.1 מלאכותיות
 - 1.3.2 תכליתיות
 - 1.3.3 הבניה
 - 1.3.4 פעילויות הגומלין עם הסביבה

1.4 מחזור חיי הארגון

- 1.4.1 שלב ההתהוות הארגונית (הלידה)
- 1.4.2 שלב הצמיחה הארגונית
- 1.4.3 שלב הבשלות הארגונית
- 1.4.4 שלב השקיעה הארגונית

15

2. סיווג ארגונים

2.1 סיווג על פי מטרות הארגון

- 2.1.1 ארגון עסקי
- 2.1.2 ארגון ציבורי
- 2.1.3 עמותה (מלכ"ר)
 - 2.1.3.1 אידאולוגית
 - 2.1.3.2 חברתית
 - 2.1.3.3 סיוע לזולת

2.2 סיווג על פי צורות הבעלות

- 2.2.1 בעלות פרטית
- 2.2.2 שותפות
- 2.2.3 חברות
- 2.2.4 אגודה שיתופית

שעות מומלצות**נושאי הלימוד****2.3 סיווג על פי תחומי פעילות**

2.3.1 מסחרי

2.3.2 נותן שירות

2.3.3 יצרני

2.3.4 ידע

2.3.4.1 ארגוני הזנק

2.4 סיווג על פי טכנולוגיות ייצור

2.4.1 ייצור המוני

2.4.2 ייצור סדרתי

2.4.3 ייצור יחידתי

2.5 סיווג על פי מיקום גיאוגרפי

2.5.1 ארגונים מקומיים

2.5.2 ארגונים גלובליים

15**3. הארגון וסביבתו****3.1 גישת המערכות****3.2 סביבות הארגון ויחסי הגומלין ביניהם**

3.2.1 סביבה חוץ ארגונית

3.2.1.1 סביבה חברתית

3.2.1.2 סביבה דמוגרפית

3.2.1.3 סביבה כלכלית

3.2.1.4 סביבה טכנולוגית

3.2.1.5 סביבה פוליטית

3.2.1.6 סביבה פיסית/גיאוגרפית

3.2.1.7 סביבה תרבותית

3.2.1.8 סביבה משפטית

3.2.1.9 סביבה בינלאומית

3.2.1.10 סביבת מתחרים

שעות מומלצות**נושאי הלימוד****3.2.2 סביבה פנים ארגונית**

3.2.2.1 סביבת לקוחות

3.2.2.2 סביבת ספקים

3.2.2.3 סביבת עובדים

3.2.3 מאפייני הסביבה

3.2.3.1 סביבה יציבה

3.2.3.2 סביבה גועשת

15

4. המבנה ההיררכי של הארגון**4.1 היררכיה ארגונית**

4.1.1 הגדרת תפקידים

4.1.2 חלוקה ליחידות בארגון

4.1.3 סוגי יחידות (קו, מטה)

4.2 טווח שליטה ופיקוח

4.2.1 טווח שליטה ופיקוח צר

4.2.2 טווח שליטה ופיקוח רחב

4.3 המדרג ההיררכי (עקרון הסולם)

4.3.1 מאפייני המבנה ההיררכי

4.3.2 שרשרת הפיקוד

4.4 יחידות (אחידות) הפיקוד ויחידות (אחידות) הניהול

4.4.1 יחידות הניהול ויתרונותיו

4.4.2 יחידות הפיקוד ויתרונותיו

10

5. תצורות למבנים ארגוניים**5.1 תרשים מבנה ארגוני ומהותו****5.2 תצורות מבנים ארגוניים**

5.2.1 מבנה פירמידלי (פשוט, שטוח ותלול)

5.2.2 מבנה על פי מינצברג

5.2.3 מבנה תלתן

5.2.4 מבנה ארגון רשת

שעות מומלצות

נושאי הלימוד

5

6. בסיסים לחלוקת עבודה

6.1 חלוקת העבודה וחשיבותה

6.2 חלוקת עבודה על בסיס תשומות

6.2.1 פונקציונאלי (תפקודי)

6.2.2 תהליכי

6.2.3 טכנולוגי

6.2.4 מומחיות

6.3 חלוקת עבודה על בסיס תפוקות

6.3.1 לקוחות

6.3.2 מוצר

6.3.3 גיאוגרפי

6.4 מיקור חוץ בארגון (Out sourcing)

5

7. המערכת הבלתי פורמאלית בארגון ומאפייניה

7.1 מאפייני המערכת הבלתי פורמאלית

7.1.1 מערכת יחסים חופשית בין העובדים

7.1.2 זרימת התקשורת בצינורות אקראיים

7.1.3 תקשורת מהירה

7.1.4 אי יציבות

7.2 גישת "תורת המוסדות"

15

8. מערכות תקשורת בארגון

8.1 תפקידי התקשורת בארגון

8.2 מרכיבי תהליך התקשורת

8.2.1 השולח

8.2.2 המסר

8.2.3 האמצעי

8.2.4 המקבל

שעות מומלצות**נושאי הלימוד****8.3 תרשים תהליך התקשורת****8.4 אופן התקשורת**

8.4.1 ישירה

8.4.2 עקיפה – בכתב

8.4.3 חוצצת

8.4.4 שיקולים בבחירת אופן התקשורת

8.5 תקשורת חד סטרית ותקשורת דו סטרית**8.6 תקשורת ארגונית****8.6.1 תקשורת פורמאלית****8.6.1.1 מאפייני תקשורת פורמאלית****8.6.1.2 ערוצי תקשורת**

8.6.1.2.1 אנכית

8.6.1.2.2 אופקית

8.6.1.2.3 אלכסונית

8.6.1.2.4 מקוונת למאגרי מידע

8.6.1.3 חסמים בזרימת התקשורת ומקורותיהם

8.6.1.3.1 האמצעי

8.6.1.3.2 המרחק הגיאוגרפי

8.6.1.3.3 הבדלי התייחסות

8.6.1.3.4 דרג ומעמד

8.6.1.3.5 ריבוי תשדורות

8.6.2 דרכים להתמודד עם חסמים בתקשורת הארגונית

8.6.2.1 הוראות מנוסחות בבהירות

8.6.2.2 הבהרת הרציונל

8.6.2.3 משוב הבנה

8.6.2.4 השקעה בתשתית טכנולוגית להזרמת המידע באופן ישיר

8.6.2.5 הדרכה ופיתוח מיומנויות תקשורת

שעות מומלצות

נושאי הלימוד

8.7 תקשורת בלתי פורמאלית

8.7.1 השפעתה של התקשורת הבלתי פורמאלית על הארגון

8.7.1.1 יתרונות התקשורת הבלתי פורמאלית

8.7.1.2 חסרונות התקשורת הבלתי פורמאלית

8.8 תקשורת טכנולוגית והשפעתה על אנשים וארגונים

8.8.1 רשתות חברתיות

8.8.2 אינטרנט

8.8.3 אינטראנט

חלק ב - פירוט נושאי הלימוד מבוא לכלכלה

ש"ל מומלצות	נושאי הלימוד	
2	כלכלה – מהותה ותחומי עיסוקה	9
	9.1 כלכלה כמדע	
	9.2 התחומים בהם עוסקת הכלכלה	
	9.2.1 מיקרו כלכלה	
	9.2.2 מקרו כלכלה	
	9.3 יחסי גומלין בין התפתחויות היסטוריות, טכנולוגיות, תרבותיות, גיאוגרפיות, ופוליטיות לבין הכלכלה.	
14	מושגי יסוד בכלכלה	10
	10.1 המחסור – נדירות המקורות והמשאבים	
	10.1.1 תופעת המחסור	
	10.1.2 עיקרון הוויתור הריאלי	
	10.1.3 שלוש הבעיות המרכזיות הנובעות מתופעת המחסור	
	10.1.4 מוצר כלכלי	

10.2 עקומת התמורה - עקומת אפשרויות הייצור

10.2.1 עקומת התמורה כביטוי לתופעת המחסור

10.2.2 שלושת האזורים בעקומת התמורה

10.2.3 עלות אלטרנטיבית

10.3 צמיחה כלכלית ונסיגה כלכלית.**10.4 גורמי ייצור במשק – הון פיסי והון אנושי****10.5 הקשר בין ניצול המשאבים לבין מצב המשק (משק מפותח ומשק לא מפותח).**
14**10.6 מוצרי השקעה ומוצרי צריכה****10.7 גישות כלכליות: כלכלה פוזיטיבית וכלכלה נורמטיבית****10.8 בעיות יסוד במשק – קביעת החלטות כלכליות במשק**

10.8.1 תכנון המשק ככלי לקביעת החלטות כלכליות

10.8.2 סוגי תכנון במשק

10.8.2.1 תכנון חופשי - מנגנון השוק

10.8.2.2 תכנון מוחלט – תכנון מרכזי

10.8.2.3 תכנון חלקי – חופשי מבוקר

10.8.3 הפרטה לעומת הלאמה

11. היחידה היצרנית (פירמה), גורמי הייצור וההיצע**11.1 גורמי הייצור בפירמה**

11.1.1 גורמי ייצור קבועים

11.1.2 גורמי ייצור משתנים

11.2 התפוקה השולית הפוחתת של גורמי הייצור

11.2.1 תפוקה

11.2.2 תפוקה כוללת

11.2.3 תפוקה שולית

11.2.4 חוק התפוקה השולית הפוחתת

11.3 היצע הפירמה והיצע הענף – עקומת ההיצע

11.3.1 הגורמים המשפיעים על הכמות המוצעת של פירמה

11.3.1.1 מחיר המוצר

11.3.1.2 מחיר גורמי הייצור

11.3.1.3 הידע הטכנולוגי

11.3.2 עקומת ההיצע

8 היחידה הצרכנית והביקוש 12**12.1 השיקולים של הצרכן ברכישת מוצר**

12.1.1 מחיר המוצר

12.1.2 הכנסה וסוגי מוצרים

12.1.2.1 מוצר נורמלי

12.1.2.2 מוצר ניטרלי

12.1.2.3 מוצר נחות

12.1.3 מחיר מוצרים תחליפיים

12.1.4 מחיר מוצרים משלימים

12.1.5 טעמים

12.2 עקומת הביקוש

12.2.1 תזוזה על עקומת הביקוש

12.2.2 תזוזה של עקומת הביקוש

12.3 גמישות הביקוש

12.3.1 ביקוש גמיש לחלוטין

12.3.2 ביקוש קשיח

12.3.3 ביקוש קשיח לחלוטין

15

13. קביעת מחירים**13.1 מאפייני תחרות חופשית (משוכללת)****13.2 שיווי משקל בשוק תחרותי**

13.2.1 עודף ביקוש

13.2.2 עודף היצע

13.3 שינויים במחיר שיווי משקל

13.3.1 בעקבות שינויים בביקוש

13.3.2 בעקבות שינויים בהיצע

13.4 מאפייני התחרות הלא משוכללת

13.4.1 מונופול

13.4.1.1 מונופול מסחרי

13.4.1.2 מונופול על פי חוק ממשלתי

13.4.2 קרטל

13.4.3 תחרות בין מעטים - דואופול, אוליגופול

13.5 . ההתערבות הממשלתית בשוקי המוצרים

- 13.5.1 פיקוח על המונופולים – חוק ההגבלים העסקיים
- 13.5.2 קיום שווקים שאינם תחרותיים
 - 13.5.2.1 מוצר ציבורי
 - 13.5.2.2 ספקי המוצרים הציבוריים
- 13.5.3 התערבות הממשלה לתועלות הציבור :
 - 13.5.3.1 מוצר עם השפעות חיצוניות בייצור
 - 13.5.3.2 השפעות חיצוניות בצריכה
 - 13.5.3.3 קיימות סביבתית
- 13.5.4 התערבות ממשלתית בקביעת מחירי מוצרים-
 - 13.5.4.1 על ידי פיקוח מחירים
 - 13.5.4.1.1 מחיר מינימום
 - 13.5.4.1.2 מחיר מקסימום
 - 13.5.4.2 על ידי מתן סובסידיה
 - 13.5.4.3 מכסות ייצור
 - 13.5.4.4 הטלת מיסים

14 התוצר הלאומי – מדידת התפוקה של המשק 6**14.1 תוצר לאומי גולמי והכנסה לאומית**

- 14.1.1 מהותם של התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית
- 14.1.2 הגופים האחראים על המדידה – הלמ"ס ואגף מס הכנסה

14.2 דו"ח מקורות ושימושים

- 14.2.1 תוצר לאומי
- 14.2.2 יצוא
- 14.2.3 יבוא
- 14.2.4 עודף יבוא/יצוא
- 14.2.5 צריכה פרטית
- 14.2.6 צריכה ציבורית
- 14.2.7 השקעות

14.2.7.1 פרטיות

14.2.7.2 ציבוריות

12 **אמצעי התשלום והשינויים בכמות הכסף** 15

15.1 הכסף ותפקידיו

15.1.1 אמצעי תשלום לרכישת מוצרים כלכליים

15.1.2 יחידת מדידה לפעילות כלכלית ויחידת מידה

לקביעת מחירים

15.1.3 אמצעי לצבירת הון

15.2 פעולות המערכת הבנקאית ויצירת אמצעי תשלום

15.2.1 הבנק המסחרי והשפעתו על כמות הכסף במשק

15.2.1 יחס הרזרבה

15.3 הבנק המרכזי והמדיניות המוניטארית

15.3.1 מטרות הבנק המרכזי

15.3.1.1 שמירה על יציבות המחירים

15.3.1.2 תמיכה ביציבות ובפעילות הסדירה של

המערכת הפיננסית

15.3.1.3 תמיכה בהשגת יעדי הממשלה

15.3.2 תפקידי הבנק ותחומי פעילותו

15.4 הבורסה ושוק ההון

15.4.1 מטרות הבורסה לני"ע

15.4.2 ניירות ערך

15.4.2.1 מניות

15.4.2.2 אגרות חוב

15.4.3 הנפקת מניות בבורסה על ידי חברות

15.4.4 סוגי משקיעים – פרטיים ומוסדיים

15.4.5 הגורמים המשפיעים על הביקוש ועל ההיצע של

המניות

15.5 הרשות לניירות ערך – הגנה על המשקיעים

6 16. תעסוקה, אבטלה ורמת המחירים במשק

16.1 תעסוקה ואבטלה

16.1.1 מצבי אבטלה

16.1.1.1 אבטלה חיכוכית

16.1.1.2 אבטלה מבנית

16.1.1.3 אבטלה מחזורית

16.1.2 המחיר הכלכלי של האבטלה

16.2 רמת המחירים במשק

16.2.1 יציבות המחירים

16.2.2 אינפלציה

16.2.3 דפלציה

16.2.4 מדידת רמת המחירים

16.2.4.1 סל צריכה, והגוף המודד – הלמ"ס

16.2.4.2 מדד המחירים לצרכן והשימוש בו

16.3 הקשר בין רמת המחירים ומצב האבטלה במשק

15 17. תקציב הממשלה ומעורבותה במשק

17.1 דרכי הפעילות הכלכלית של הממשלה

17.2 תקציב הממשלה ככלי להשגת מטרות חברתיות,

לאומיות וכלכליות – מדיניות פיסקלית

17.3 תקציב רגיל ותקציב פיתוח

17.4 מבנה תקציב הממשלה

17.4.1 הוצאות עיקריות בתקציב הממשלה: הוצאות משרדי

הממשלה - צריכה ציבורית, תשלומי העברה

סובסידיה, החזרי מלוות, החזרי ריבית הוצאות פיתוח -

השקעה ציבורית, מימון חברות ממשלתיות

17.4.2 הכנסות עיקריות בתקציב הממשלה: מיסים ישירים ועקיפים, אגרות, קנסות, היטלים, מלוות פנים, מלוות חוץ, מענקים מחו"ל, הפרטת חברות ממשלתיות, תמלוגים מחברות ממשלתיות.

17.5 גירעון תקציבי

17.6 חוק התקציב

6 18. אי שוויון כלכלי במשק

18.1 הסיבות לאי שוויון כלכלי

18.2 השפעת אי השוויון על המשק

18.3 אי שוויון בחלוקת ההכנסות ומדידתו (מדד ג'יני ועקומת לורנץ)

18.4 השפעות המיסוי על חלוקת ההכנסות במשק

18.4.1 מס פרוגרסיבי ומס רגרסיבי

18.4.2 מדיניות רווחה ומס הכנסה שלילי

19. סחר חוץ, שוק מט"ח ומאזן התשלומים

12

19.1 המסחר הבין-לאומי

19.1.1 משק אוטרקי לעומת מסחר בינלאומי

19.1.2 היצוא, היבוא, מטבע חוץ

19.1.3 יתרון יחסי, יתרון מוחלט

19.2 חשיבותו של מסחר הבינלאומי למשק הלאומי

19.3 מבנה מאזן התשלומים – החשבון השוטף, חשבון העברות חד-צדדיות, חשבון ההון

19.4 שוק מטבע חוץ – שערי מטבע פחות, תיסוף

19.5 מדיניות שער החליפין של הבנק המרכזי

10	הגלובליזציה	20
	20.1 התפתחויות העיקריות שתרמו לגלובליזציה	
	20.2 השפעות הגלובליזציה על מסחר בין-לאומי	
	20.3 השפעות הגלובליזציה על שוק העבודה והגירת עובדים	
	20.4 השפעות הגלובליזציה על שוק ההון	
	20.5 תנועות נגד הגלובליזציה	
<u>210</u> ש'	סה"כ	

מונחים מרכזיים בתורת הארגון

המונח	הסבר
אגודה שיתופית	תאגיד שמטרותיו הן טיפוח החיסכון, עזרה הדדית בין בעלי אינטרסים כלכליים משותפים
אחריות	חובה המוטלת על בעל תפקיד לתת דיווח (לממונה, כפוף לעצמו) ולשאת בתוצאות פעולותיו
אפקטיביות	מידת הצלחתו של הארגון בהשגת מטרותיו
ארגון	1. קבוצת אנשים בעלי מטרה משותפת החשובה לחבריה, הפועלים בתיאום ובמשותף ולרשותם המשאבים הדרושים להשגת המטרה. 2. חלוקת התפקידים והסמכויות, הגדרת תחומי הפעולה של היחידות השונות וקביעת צינורות התקשורת להעברת הוראות ודיווח.
ארגוני הזנק	חברת הזנק או חברת סטארט אפ באנגלית (Startup Company) היא חברה שנוסדה זה מכבר, במטרה לפתח מוצר או רעיון ייחודיים, לרוב בתחום ההייטק. חברה מפסיקה להיות חברת הזנק כאשר היא נמכרת לחברה מבוססת או מתבססת בעצמה והופכת לחברה רווחית , בדרך כלל ציבורית .
ארגון יצרני	ארגון כלכלי שתפוקותיו הם מוצרים מוחשיים המיועדים למכירה
ארגון עסקי	ארגון הפועל למטרות רווח.
ארגון עסקי - פרטי	ארגון הנמצא בבעלות אנשים פרטיים
ארגון עסקי - ציבורי	ארגון שהבעלות עליו נמצאת בידי הממשלה ו/או בידי הציבור הרחב.
ארגון קווי	ארגון הבנוי מיחידות קו בלבד
ארגון קו - מטה	ארגון המורכב מיחידות קו ומיחידות מטה.
ארגון רשת	ארגון שחלוקת התפקידים והסמכויות בתוכו אינה מוגדרת בצורה פורמאלית ברורה והמתבסס על שיתוף פעולה ואמון בין עובדיו.
ארגון שירות	ארגון שתפוקותיו הם שירותים, כגון: שירותי בנקים, ביטוח...וכו'.

ארגונים הנותנים שירותי ממשל ורווחה(אוניברסיטאות, מכללות) לכלל התושבים במדינה ואינם פועלים למטרות רווח.	ארגוני מינהל ציבורי
הענקת מעמד של עצמאות חלקית מבוקרת (אוטונומיה) ליחידות משנה בארגון באמצעות האצלה ממוסדת של סמכויות וחלוקה מוגדרת של תחומי פעילות.	ביזור סמכויות
העברת הסמכות שהוענקה למנהל מסוים (כולה או חלקה), לבעל תפקיד אחר הכפוף אליו בארגון.	האצלת סמכויות
התהליך שבו מעבדים את התשומות לתפוקות	המרה
העברה של ארגון שבעלות הממשלה/העירייה, בשלמותו או בחלקו לבעלות פרטית.	הפרטה
קבוצת אנשים המאוגדים על-ידי פעילות משותפת אחת לכל הפחות, למען מטרה משותפת בדרך כלל להפקת רווחים	חברה
יחידת המשנה לאגף, בדרך כלל עצמאית בפעולותיה ואחראית להישגיה.	חטיבה
פירוק משימות הארגון הראשיות למשימות משנה מסוגים שונים והטלת אחריות לביצוען על יחידים, קבוצות עבודה, ומחלקות / יחידות.	חלוקת עבודה
חלוקת העבודה מתבצעת בהתאם לסוגי המוצרים/שירותים השונים המיוצרים בארגון.	חלוקת עבודה על בסיס מוצר/שירות
חלוקת העבודה מתבצעת על פי האזורים השונים שבהם פועלות יחידות הארגון.	חלוקת עבודה על בסיס גיאוגרפי
חלוקת העבודה מתבצעת בהתאם לסוגי הלקוחות של הארגון.	חלוקת עבודה על בסיס לקוחות
חלוקת העבודה מתבצעת על פי מקצועות התמחות של יחידות הקו העוסקות בייצור המוצר או במתן השירות.	חלוקת עבודה על בסיס מומחיות
חלוקת עבודה המתבצעת על פי תחום התפקיד המוגדר של כל אחת מהיחידות השונות בארגון.	חלוקת עבודה על בסיס פונקציונאלי
חלוקת העבודה מתבצעת בהתאם לתהליכי העבודה בארגון בהתאם לשלבי ביצוע העבודה.	חלוקת עבודה על בסיס תהליכים
מתן סמכויות זהות למספר מנהלים לשימוש במשאבי הארגון להשגת אותן מטרות.	חפיפת סמכויות
הפרעות לזרימת תקשורת יעילה בארגון.	חסמים בתקשורת

מספר הכפופים הנמצאים בפיקוחו הישיר של המנהל.	טווח שליטה ופקוח
תחת פיקוחו הישיר של המנהל מצוי מספר מצומצם של עובדים	טווח שליטה צר
תחת פיקוחו הישיר של המנהל מצוי מספר רב של עובדים	טווח שליטה רחב
יחידה העוסקת במתן שירותי עזר ושירותי ייעוץ ליחידות הקו.	יחידת מטה
יחידה העוסקת באופן ישיר במשימה שלשמה הוקם הארגון	יחידת קו
יחידה המספקת שירותי עזר לכלל הארגון	יחידת עזר
הפקת סחורות בכמויות גדולות על מנת להקטין עלויות ולהגדיל רווחים	ייצור המוני
הפקת סחורות בכמות מוגבלת המיועדת לציבור ספציפי של לקוחות	ייצור סדרתי
הפקת סחורה ייחודית ללקוח ספציפי	ייצור יחידני
מערך התפקידים המשקף את אופני חלוקת העבודה הארגונית ליחידות משנה ולתת יחידות	מבנה ארגוני
מערכת דרגים בצורת פירמידה, בראשה ראש הארגון, בבסיסה העובדים הזוטרים ביותר. מעמדו של כל עובד בארגון נקבע על פי מיקומו במדרג.	מבנה היררכי
כל ארגון מורכב מחמישה רכיבים בסיסיים : צמרת אסטרטגית, הליבה המבצעת הדרג התיכון, סגל מינהלי וסגל טכני.	מבנה ארגוני על פי מינצברג
הארגון מורכב משלושה חלקים, בצורת עלה תלתן : הליבה, כוח עבודה גמיש וכוח עבודה קבלני.	מבנה תלתן
יחידת המשנה של המחלקה	מדור
יחידת המשנה של האגף או החטיבה	מחלקה
חלוקת הארגון ליחידות משנה והקפדה על הפרדה תיפקודית ביניהן	מידור
מוסד ללא כוונת רווח	מלכ"ר
תהליך שבאמצעותו מביאים חברי ארגון בעלי אינטרסים שונים לפעול בתיאום ובמשותף להשגת מטרות הארגון	מינהל
מכלול הפעילות המאורגנת המבוצעת במטרה לקדם אינטרסים קבוצתיים ושלא לצורך הפקת רווחים כספיים	מינהל התנדבותי
מכלול הפעילות המאורגנת המבוצעת לצורך הפקת רווחים	מינהל עסקי
מכלול הפעילות המאורגנת שמטרתה להוציא אל הפועל את המדיניות הציבורית	מינהל ציבורי

<p>* הוצאת פעילויות שונות של הארגון (כגון: תכנון, שיווק ומכירה ועוד) לביצוע על ידי גורמי חוץ. מטרת מיקור חוץ היא: התייעלות, חסכון במשאבים, שימוש במומחים שאינם מצויים בארגון, הורדת עומס והגדלת גמישות העבודה בארגון. ** (המושג כפי שהופיע במתכונת ה"ישנה") גיוס משאבי אנוש מחוץ לארגון (קבלני משנה)</p>	מיקור חוץ
אוסף רכיבים הערוכים על פי סדר, קשורים במבנה פנימי של קשרי תלות והשפעה הדדית ומשתלבים למקשה אחת	מערכת
מערכת הקשרים האישית חברתית הנוצרת בין העובדים בארגון	מערכת בלתי פורמאלית
העברת הודעה מהקולט אל היוזם, ובה אישור לקליטת המסר והבנתו	משוב, היזון חוזר
תשומות: כח אדם, ציוד, חומרי גלם, מידע, הון ורעיונות המשמשים להפקת תוצרים	משאבים
שליטה בפעילות המאורגנת המכוונת להוציא אל הפועל את מטרות הארגון בצורה אפקטיבית ויעילה	ניהול
מכלול הגורמים המצויים מחוץ לארגון המשפיעים על מבנהו ועל תפקודו. נהוג להפריד בין הסביבה הרחוקה לסביבה הקרובה והמיידית	סביבה ארגונית
תוצאות פעולתם המשותפת של כל החלקים המרכיבים את השלם, גדולה מסך כל תוצאות הפעולה של המרכיבים, במצב של פעולה נפרדת של כל אחד מהם	סינרגיזם
זכות הניתנת לבעל תפקיד לקבל החלטות מחייבות בעלי תפקידים אחרים ולהיות אחראי לתוצאות ההחלטות.	סמכות
סמכות שמקורה במעמד ובקרבה אל עמדות השפעה, או מתכונות אופי ופופולריות או לחלופין ממומחיות (אישית, ייחוס, מומחה)	סמכות אישית
הסמכות לקבל הכרעות ולתת הוראות פעולה לכפופים, הסמכות נובעת ממקומו של המנהל בהיררכיית הארגון	סמכות פיקודית
סמכות המוענקת לחבר בארגון לתת הנחיות והוראות בתחומים מוגדרים המיוחדים לו, לעובדים שאינם כפופים לו פיקודית	סמכות תפקודית
הפרעות ועיוותים בתהליך התקשורת הפוגעות בו ומונעות את קיומו	עיצורים בתקשורת
עמותה היא סוג של תאגיד המורכב מקבוצה של בני-אדם ו/או תאגידים אחרים אשר חברו יחד למען מטרה מסוימת (לרוב מטרה ציבורית), ונרשמו בפנקס העמותות על ידי רשם העמותות שבמשרד המשפטים שמפקח על פעילותן	עמותה
קבוצת אנשים שהתאגדה בשם רעיון או תפיסת עולם	עמותה אידיאולוגית

	קבוצת אנשים שהתאגדה למטרה חינוכית לתועלת הציבור	עמותה חברתית
	(עמותת חסד) קבוצת אנשים שהתאגדה למעוך התנדבות לנזקקים או סיוע הומניטרי למשפחות נזקקות	עמותת סיוע לזולת
	השגחה של הממונה על הביצוע המאפשרת תיקון סטיות וטעויות תוך כדי עבודה	פיקוח
	משימה חד פעמית בעלת נקודת התחלה וסיום ברורות, שיש לבצעה במסגרת תקציב ולו"ז מוגדר	פרויקט
	ריכוז סמכויות בידי המנהלים העומדים בראש הסולם ההיררכי של הארגון	ריכוז (צנטרליזציה)
	תת-מערכות מוגדרות המרכיבות את המערכת	רכיבים
	אדם או קבוצת אנשים הפועלים להשגת מטרות הארגון ומהווים ישות משפטית זהה בעלי אינטרסים משותפים	שותפות
	תפקידים שבהם לא נקבע בבירור אחראי לביצוע	שטחי הפקר
	מעריך הקובע את הכפיפות הישירה והעקיפה של המשתתפים לממונים עליהם	שרשרת הפיקוד
	שיתוף פעולה בין עובדים ובין יחידות על מנת לנצל באופן יעיל את המשאבים העומדים לרשותם	תיאום
	גישה הבוחנת ארגונים מוסדיים כמערכות ארגוניות ועוסקת בתהליכי ההסתגלות וההישרדות של ארגונים הפועלים בסביבה מוסדית	תורת המוסדות
	זרם של מוצרים או שירותים המיוצרים בתהליך ייצור נתון, בתוך תקופת זמן נתונה, על ידי יחידה כלכלית. נמדד במונחים כספיים ובמונחים כמותיים	תפוקה
	צירוף של כמה מטלות באופן המאפשר לאדם אחד בארגון לבצע אותן באופן מחזורי	תפקיד
	המשורות בארגון להן ניתן אישור תקציבי	תקן כוח אדם
	התהליך של תכנון, הכנה וניהול תקציב. הקצאת משאבים לצרכים השונים ככלי עבודה ופיקוח עיקרי של הנהלה לצורך השגת מטרות הארגון ויחידותיו השונות	תקצוב
	כלל התקשורת הפורמלית והבלתי פורמלית הזורמת בארגון	תקשורת ארגונית
	תקשורת הזורמת בין עובדים שנמצאים באותו מדרג בארגון	תקשורת אופקית
	תקשורת בין ממונים וכפופים בדרגים שונים בארגון - כלפי מטה וכלפי מעלה	תקשורת אנכית
	תקשורת המתקיימת בין סגל המטה המקצועי ובין אנשי יחידות הביצוע בארגון	תקשורת אלכסונית

תקשורת הזרמת בארגון בצינורות אקראיים המושתתים על קשרים אישיים וחברתיים (אינה קשורה למבנה הפורמלי)	תקשורת בלתי פורמלית
תאור גרפי של חלוקת העבודה, הסמכויות, הכפיפויות והקשרים בין היחידות השונות בארגון	תרשים מבנה ארגוני
שם כולל לכל גורם הנדרש לשם ייצור תפוקות של מוצרים ושירותים (הון, ידע, עובדים, מכונות...) תשומה מתייחסת בדרך כלל למשאבים סביבתיים וארגוניים	תשומה
מכלול פעילויות בעלות מכנה משותף, המטפלות במגזר תפקודי מסוים כגון: ייצור תת מערכת מקבילה בדרך כלל לפונקציה ארגונית או חטיבה עצמאית כלשהי	תת-מערכת

מונחים מרכזיים במבוא לכלכלה

המונח	הסבר	
אבטלה	Unemployment	מצב שבו חלק מגורמי הייצור במשק אינו מועסק.
אוליגפול	Oligopol	מצב שוק המאופיין על ידי מספר מצומצם של יצרנים או נותני שירותים, אשר לכל אחד מהם השפעה על המחיר.
אינפלציה	Inflation	תופעה כלכלית של עלייה מתמשכת וקבועה במחירים הגורמת לירידה בערך הכסף.
אמצעי חליפין	Medium of Exchange	כל סחורה היכולה לשמש לתשלום חובות ולרכישת טובין, המתבטא במונחים של שווי או תקן שווה ערך, ומבטל את הצורך בסחר חליפין ישיר.
אמצעי תשלום	Means of Payment	האמצעים המקובלים לביצוע קניות ומכירות.
ביקוש	Demand	הכמות המירבית של מוצר או שירות אשר הקונים מוכנים לרכוש בשוק נתון, בזמן נתון ובמחיר מסויים.
ביקוש לכסף	Demand for Money	הרצון להחזיק מלאי של אמצעי תשלום בזמן מסויים.
בנק	Bank	מוסד כספי המטפל במשיכות ופיקדונות של יחידים ועסקים.
בנק מרכזי	Central Bank	בנק שהוקם על ידי ממשלה כדי לבצע את המדיניות המוניטרית שלה.
גורמי ייצור	Factors of Production	שם כולל לגורמי תשומה המשתתפים בתהליך הייצור או השירות ומובילים לתפוקתם של סחורות ושירותים.
גורם ייצור	Variable Factor	גורם ייצור שניתן לשנותו בטווח

הקצר (עובדים).		משתנה
גורם ייצור שניתן לשנותו רק בטווח הארוך (קרקע, ציוד תעשייתי כבד).	Fixed Factor	גורם ייצור קבוע
תהליך של ירידה כללית ברמת המחירים במשק בשל ירידה בביקוש או בהוצאה הכללית.	Deflation	דיפלציה
שם חליפי לעבודה כגורם ייצור המייצג השכלה, מיומנות וכושר יישום המרחיבים את כושר הייצור של החברה.	Human Capital	הון אנושי
נכסים מוחשיים של משק המשמשים כגורם ייצור, לדוגמא, קרקע, מחצבים, מקורות מים, מבנים, כבישים ומכונות.	Physical Capital	הון פיזי
כמות המוצר אשר הספק/ים מוכן (הרצון והיכולת הטכנולוגית) למכור במחיר נתון, בזמן מסוים.	Supply	היצע
כסף או שווה כסף שנתקבל בתקופה מסויימת (תקופת חשבון), בשל פעילות כלכלית כלשהי.	Income	הכנסה
כמות יתרות מט "ח שהמדינה צריכה להחזיק משיקולי בטחון, כדי לשמור על יכולת מימון יבוא מוצרים בתקופות משבר.	Red Line	הקו האדום (של הרזרבות)
רכישה של נכסים כדי להבטיח קבלת תשואה בצורה של דיבידנד, ריבית, רנטה או גידול הוני.	Investment	השקעה
ויתור על צריכה בהווה לשם סיפוק צרכים בעתיד.	Savings	חסכון
רכישת סחורות ושירותים שנוצרו בחו"ל והבאתם למדינה של הקונה (היבואן).	Import	יבוא
היחס בין סך הרזרבות של הבנק לבין סכום הפיקדונות.	Reserve Deposit Ratio	יחס רזרבה
סחורות, שירותים או תוצרת אחרת שיוצרה בארץ מסוימת ונשלחה אל מחוץ למדינה למכירה ותצרוכת.	Export	יצוא

תהליך המרה של תשומות (הון, ידע, עובדים, מכונות, ציוד ...) לצורך קבלת תפוקות (מוצרים).	Production	ייצור
1. היכולת של יחידה כלכלית לייצר מוצר או שירות בעלות הנמוכה מזו שבה זה ניתן ביחידה כלכלית אחרת. 2. לגורם ייצור א' יש יתרון יחסי על גורם ייצור ב' בייצור מוצר מסוים, אם ההוצאות האלטרנטיביות (המחיר הכלכלי) לייצור אותה יחידת תפוקה, נמוכות יותר (אצלו).	Comparative Advantage	יתרון יחסי
מאזן התשלומים הוא דו"ח המסכם את כל העסקות הכלכליות שנערכו בתקופה מסויימת בין תושבי המשק לבין תושבי משקים אחרים בעולם.	Balance of Payment	מאזן התשלומים
מדיניות המבוצעת על ידי הבנק המרכזי כדי לפקח על כמות אמצעי התשלום במשק ונזילותם.	Monetary Policy	מדיניות מוניטרית
מדיניותה הכלכלית של הממשלה המופעלת באמצעות תקציב המדינה להשגת מטרות כלכליות ואחרות.	Fiscal Policy	מדיניות פискаלית
מצב שוק בו לא מתקיימת תחרות משום שיש רק יצרן אחד למוצר (או קבוצה קטנה של יצרנים) המקיימים שליטה למעשה על השוק.	Monopoly	מונופול
סחורות או שירותים המיועדים להשביע את רצונם של הצרכנים.	Good	מוצרים
מוצרים שבעזרתם ניתן לייצר סחורות ושירותים ומוצרי השקעה נוספים	Investment Good	מוצרי (נכסי) השקעה
מוצרים שנועדו לספק צרכים ורצונות של הצרכנים. לדוגמא: מזון, ביגוד, מכונית, בילויים ועוד. מוצרים אלה תורמים להעלאת רמת החיים.		מוצרי צריכה

1. התמורה הכספית הנדרשת או המוצעת בתמורה להחלפת נכס כלכלי או רכישת יחידה ספציפית של מוצר או שירות. 2. מחיר כלכלי: הוויתור הריאלי מתפוקת מוצר אחד כדי לייצר כמות מסוימת ממוצר שני.	Price	מחיר
המחיר הנמוך ביותר שבו מאפשרת הממשלה לבצע עסקאות בשוק. מחיר זה גבוה ממחיר שיווי משקל.	Minimum Price	מחיר מינימום
המחיר המרבי שבו מאפשרת הממשלה לבצע עסקאות בשוק מסוים. מחיר זה נמוך ממחיר שיווי משקל. דוגמא: מחירי מוצרי יסוד.	Maximum Price	מחיר מקסימום
המחיר שבו מתקיים שוויון בין הכמות המבוקשת על ידי הצרכנים לכמות המוצעת על ידי היצרנים. מחיר זה נקבע בנקודת המפגש בין עקומת הביקוש לעקומת ההיצע.		מחיר שווי משקל
מונח יסוד המציין את העובדה שאמצעי ייצור נמצאים בכמות מוגבלת ואילו צרכי האדם הם בלתי רוויים. נדירותם של אמצעי הייצור מחייבת כל יחידה כלכלית לבחור בין חלופות של שימוש במקורות.	Scarcity	מחסור
כספים שגובה רשות ציבורית כתשלום חובה על פי חוק, שלא בעבור שירות מוגדר שניתן למשלם המס.	Tax	מס
מס המוטל באופן עקיף על הנישום כגון מס על מוצרים ושירותים. דוגמאות: מ.ע.מ., מכס וכו'.	Direct Tax	מס ישיר
מס ששיעורו יורד עם עליית ההכנסה. מס המוטל בסכום קבוע לכולם הינו מס רגרסיבי.	Indirect Tax	מס עקיף
מס ששיעורו עולה עם עליית ההכנסה.		מס פרוגרסיבי
עסקות מסחריות הנעשות בין מדינות שונות ע"י	International	מסחר

סוחרים וממשלות.	Trade	בינלאומי
משק המספק לעצמו את כל צרכיו. כלומר זהו משק סגור שאינו מייבא ואינו מייצא.		משק אוטרקי
היכולת להפוך נכס או השקעה אחרת למזומנים - בקלות וללא הפסד ערך ממשי. נכס מכונה נזיל יותר אם קל יותר להמירו למזומנים.	Liquidity	נזילות
1. מענק בצורת עזרה כספית הניתן בד"כ על ידי ממשלה או גוף ממשלתי לשם עידוד פעילות כלכלית מסוימת. 2. תמיכה כספית הניתנת ע"י הממשלה ליצרנים בהשתתפות בחלק מעלויות הייצור, במטרה להוזיל את מחיר המוצר בשוק ולהקל על בעלי ההכנסות הנמוכות את רכישתו.	Subsidy	סובסידיה
סך הוויתור מתפוקת מוצר אחד, הנדרש כדי לייצר כמות נתונה מהמוצר האחר.	Alternative Cost	עלות אלטרנטיבית כוללת
מצב בו היצוא גדול או שווה ליבוא. המשק מממן את כל היבוא בעזרת היצוא ואינו זקוק להלוואות או מענקים למימון היבוא.		עצמאות כלכלית
גרף בצורת עקומה המראה את ביקוש הצרכנים למצרכים ושירותים כלכליים במחירים שונים, כאשר כל הגורמים האחרים המשפיעים על הביקוש נשארים קבועים.	Demand Curve	עקומת ביקוש
גרף בצורת עקומה המראה את ההיצע של ספקי מצרכים ושירותים כלכליים במחירים שונים, כאשר כל הגורמים האחרים המשפיעים על ההיצע, נשארים קבועים.	Supply Curve	עקומת היצע
סך כל ההכנסה העסקית. הכנסה הנקבעת על פי מכפלה של מחיר השוק והכמות הנמכרת.	Total Revenue	פדיון כולל

פירות	Devaluation	ירידת ערך המטבע המקומי ביחס למטבע חוץ.
צמיחה כלכלית	Economic Growth	הרחבת אפשרויות הייצור המקסימליות של המשק.
צרכן	Consumer	מי שרוכש מוצרים ושירותים לשימוש סופי ולא למכירה חוזרת.
ריבית	Interest	הביטוי למחיר הכסף בתקופה נתונה. מחיר הנובע מהיכולת להמיר את הכסף בנכסי הון לשם ייצור.
שוק משוכלל (- שוק של תחרות חופשית. - שוק חופשי).	Perfect Market	שוק שבו המחירים של כל גורמי הייצור הנקנים או הנשכרים (כולל ריבית על הלוואות), זהים לכל הפירמות במשק מאותו סוג.
שוק שחור	Black Market	שוק של מוצרים שבו מתקיים סחר במחיר לא חוקי (הגבוה ממחיר המקסימום).
שיווי משקל בשוק	Market Equilibrium	מצב של שיווי משקל מתקיים כאשר במחיר הקיים, שוות הכמויות המבוקשות ע"י כל הקונים לאלו המוצעות על ידי כל המוכרים (הכמות המוצעת שווה לכמות המבוקשת).
שירותים	Services	נכסים המספקים צורך אך אין להם מימדים פיזיים כגון: שירותי רפואה, בידור, בטחון וכו'.
שער חליפין	Exchange Rate	מחיר מטבע אחד במונחי מטבע אחר. כלומר מספר יחידות מטבע של מדינה אחת שניתן להמיר ביחידת מטבע של מדינה אחרת.
תיסוף	Revaluation	עליית ערך המטבע המקומי ביחס למטבע חוץ.
תעסוקה מלאה	Full Employment	מצב שבו לא קיימים במשק פרטים המבקשים תעסוקה ואינם מצליחים להשיגה.

זרם של מוצרים או שירותים המיוצרים בתהליך ייצור נתון, בתקופת זמן נתונה, על ידי יחידה כלכלית.	Output	תפוקה
תפוקה המתווספת לסך התפוקה כתוצאה מהוספת גורם ייצור משתנה אחרון.	Marginal Productivity	תפוקה שולית
השימוש בפועל בסחורות ובשירותים על ידי הצרכן הסופי, כדי לספק צרכים ורצונות אנושיים באופן ישיר ולא לצורכי ייצור, עיבוד וכו'.	Consumption	תצרוכת (צריכה)
שם כולל לכל גורם הנדרש לשם ייצור מוצרים ושירותים, כגון: חומרי גלם, עובדים, מכונות, הון, ידע, ציוד וכל גורם אחר אשר תורם לקבלת התפוקה.	Input	תשומה

ביבליוגרפיה מומלצת* - תורת הארגון

1. או"פ (2020), **סוציולוגיה של ארגונים**. מקראה בעריכת ניצה ברקוביץ
2. אהרוני יאיר, 1997. **אסטרטגיה עסקית**. הוצאת צ'ריקובר.
3. גלברזון אריה, 1998. **המבנה הארגוני**. הוצאת ספריית המינהל.
4. גלברזון שלמה, 2000. **ניהול התפעול ושיפור ביצועים**. הוצאת צ'ריקובר.
5. וינרמן תמר, 2001. **ארגון וניהול - חלק א'**. הוצאת ליתג.
6. וינרמן תמר, 1994. **פרקים בתורת המינהל - חלקים א' ב'**. הוצאת ליתג.
7. כפיר אהרון, 1998. **ניהול ארגונים הלכה למעשה**. הוצאת צ'ריקובר.
8. כפיר אהרון, 1997. **ארגון וניהול - עיצוב ושינוי**. הוצאת צ'ריקובר.
9. סמואל יצחק, 1996. **ארגונים**. הוצאת זמורה ביתן ואוניברסיטת חיפה.
10. סמואל יצחק, 2002. **המשחק הפוליטי - עוצמה והשפעה בארגונים**. הוצאת זמורה ביתן ואוניברסיטת חיפה.
11. פיטרס סמואל, 1995. **המרדף אחרי ה-WOW**. הוצאת מטר.
12. קונדה שמואל, 2000. **מהנדסים תרבות**. הוצאת חרגול.
13. רוזן אביבה גנוט וד"ר מנחם גנוט. **קו הזינוק**. ספריית גלובס.
13. שטאובר יהושע, 2002. **דרושים ותהליכי גיוס ומיון של עובדים בארגונים בישראל**. הוצאת טורקיז
14. שנער אהרון, 1993. **תרבות הניהול בישראל**. הוצאת צ'ריקובר.
15. גארת, מורגן (2010), **דימויים של ארגון**

ביבליוגרפיה מומלצת* - מבוא לכלכלה

1. אורון יצחק, מארק נילי, עופר גליה, 1995. **מבוא לכלכלה - מיקרו כלכלה**. הוצאת עמיחי.
 2. אורון יצחק, מארק נילי, עופר אמירה, 1997. **מבוא לכלכלה - מאקרו כלכלה**. הוצאת עמיחי.
 3. גרוס נחום, 1994. **מבוא לכלכלה**. הוצאת אקדמון.
 4. וקרמן אהרון, 1997. **מבוא לכלכלה**. הוצאת אח.
 5. זימון יאיר, 1997. **יסודות הכלכלה**. הוצאת דיונון.
 6. זימון יאיר, הירש נורית, 2012. **מבוא לכלכלה**. הוצאת רונאל.
 7. זימון יאיר, פפר דפנה, 2001. **ספר השאלות הגדול במבוא לכלכלה מיקרו**. הוצאת לומדון.
 8. יניב גדעון, 1982. **מבוא לכלכלה - מיקרו**, יחידות 1-6. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.
 9. נחמיאס אריה, 2000. **מבוא למאקרו כלכלה**. הוצאת האוניברסיטה הפתוחה.
- * הביבליוגרפיה המומלצת מיועדת למורה.